

373. Székely, Hosszúföld

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) **Á**

A részletes tanulmányt lásd a 25. oldalon!

GERGELY BALÁZS

374. Székkutas, Kakasszék

(Csongrád megye) **Sza**

A 47. sz. főút Orosházát elkerülő szakasza III-IV. ütemének (173+120-174+500 km- szelvények között) megvalósításához kapcsolódó régészeti kutatások első fázisaként 2004. április 28-án elvégeztük az érintett nyomvonalszakasz terepbejárását. Az Oravecz-tanyától ÉNy-ra kb. 300 m-re egy viszonylag nagy kiterjedésű, kb. 540×180 m-es szarmata kori település nyomai – kézzel formált és korongolt edénytöredékek, paticsdarabok és állatcsontok – kerültek elő.

TÓTH KATALIN

375. Szikszó, Gémeskúti-nyomás

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) **B**

2004. május 18-án helyszíni szemlét végeztünk a község területén szakhatósági állásfoglalás kialakítása érdekében.

Szikszó belterületétől DNy-i irányban, a város központjától mintegy 1,5 km-re, a Miskolcot Szikszóval összekötő 3. számú műúttól Ny-ra, kb. 1200-4250 m-re lelőhelyet regisztráltunk. A lelőhelyet K-i oldalán egy tölgyerdő határolja. Itt egy ÉNy-DK-i irányú dombháton szóródtak igen nagy sűrűséggel a régészeti leletek. A lelőhely egy 350×250 m, illetve egy 400×250-300 m kiterjedésű területből áll, a dombhát egy-egy magasabb kiemelkedésű részén, melyeket egy kb. 100-110 m-es leletmentes sáv választ el egymástól. A két lelőhelyrész összetartozása nagy valószínűséggel megállapítható.

A leletanyag jelentős számú durva, kézzel formált, homokkal, pelyvával soványított, rosszul kiégetett, jellegtelen, sárgásbarna, szürkés színű őskori (bronzkori) oldal-, perem- és aljtöredékből áll. A felszínen gyűjtöttünk továbbá egy bronzcsüngőt. A leletanyagban előfordult jó néhány salakrög, valamint rontott, túlégetett kerámiatöredék, ami talán arra utal, hogy fazekasműhely működhetett a településen. A leletek a miskolci Herman Ottó Múzeumba kerültek.

Munkatárs: Paszternák István.

JENEI ANITA

376. Szolnok határa

(Jász-Nagykun-Szolnok megye) **U, B, V, Sza, Á, Kk**

2004. március 19-22. között régészeti terepbejárást végeztünk Szolnoktól É-ra, a Tisza jobb partján Szórópusztáig. Csak a magaspartokat és szigeteket vizsgáltuk, fő célunk neolitikus telepjelenségek azonosítása volt. A Millér-halastavaktól indultunk, ahol egy közepesen intenzív Árpád-kori és őskori települést találtunk (1. lh.).

A Fekete-város melletti partszakaszon, a Csapó-tanya egyik oldalán szarmata kori (3. lh.), míg a másik oldalán szarmata és Árpád-kori telepet azonosítottunk (2. lh.). A Fekete-városnak nevezett magasparti szigeten összesen négy lelőhelyet találtunk: az elsőt viszonylag intenzíven jelentkező bronzkori, vaskori, szarmata és középkori leletanyagot (4. lh.), a másodikon szórványosan neolitikus, vaskori és szarmata leleteket gyűjtöttünk (6. lh.). A harmadik lelőhelyen őskori és szarmata (5. lh.), míg az utolsó lelőhelyen szarmata település nyomait azonosítottuk (7. lh.). A magaspart egy részét mára már beépítették, így ezeket a területeket nem tudtuk bejárni. A Millér-patak melletti magasparton, a hobbitelkekkel szemben, két egymást követő, igen hosszan elnyúló, szarmata korú település nyomait figyeltük meg (15-16. lh.). A 15. lelőhelyen Árpád-kori és késő középkori leletanyag is jelentkezett. A leletek a Damjanich János Múzeum gyűjteményébe kerültek.

Munkatársak: Vida István és Bartus Dávid régészek, Đurkovič Éva egyetemi hallgató.

KOVÁCS KATALIN

377. Szombathely, Ferences-kert

(Vas megye) **Ró, Ú**

2004. május 10. és július 9. között megelőző régészeti feltárást végeztünk a telken (hrsz.: 8440/1-2), melynek folyamán a tervezett római stílusú városfal alatti kb. 380 m²-es területet, a tervezett kaszárnyaépület alatti mintegy 50 m²-es területet tártunk fel. Az előkerült leletek értelmezése miatt vált szükségessé egy további 30 m²-nyi felület feltárása. A teljes feltárás felszíne 460 m² volt.

A gépi földmunka során a K-i oldaltoronytól az É-i oldalra tervezett kaputoronyokig csupán vegyes, nagyjából újkori leletanyag került felszínre. Régészeti jelenséget, objektumot nem találtunk. Előkerült viszont a régi Gyöngyös-meder kavicságya, amelyből római kori és újkori leleteket gyűjtöttünk. A kaputoronytól Ny-ra 100%-os objektumsűrűség jelentkezett, átlagosan 80 cm mélységben. A kizárólag római kori kultúrréteg vastagsága változó; 60 cm-től 2,2 m-ig terjed. Ez a kultúrréteg a felszíntől számítva 0,8-1,4 m-től 0,4-2,6 m-ig húzódik. Az ásatáson előkerült egy É-D-i irányú út, amely Savaria insula-rendszerét K felől határolta. Tőle K-re már csak a Gyöngyös-patak futott, azon túl pedig a temetők húzódtak. Az úttal párhuzamosan, annak Ny-i oldalán fut egy csatorna, amelynek É-i része egyedülálló módon fából készült, szigetelését pedig kétoldalt agyagtapasztás szolgálta. A csatorna használata után szemétdörnek használták a beomlott árkot. Betöltéséből a római kori ásatások leletmennyiségének sokszorososa került elő. Különleges régészeti jelenséget sikerült megfigyelni az 5. számú árokban: a faszerkezetű csatorna egy kisebb szakasza kőből készült. Az É-D-i úttól K-re egy kutat, egy meszesgödört és egy tűzvészben elpusztult épületet tártunk fel. Az ásatás során több mint 200 jelenséget azonosítottunk. A leletanyag kifejezet-

ten gazdag. Számos jó minőségű import áru (terra sigillata) és helyben készített kerámiaedény, valamint mécsesek kerültek elő. A leletek között rengeteg az állatcsont, és viszonylag sok fém- és üvegtárgy is napvilágra került. Savariai viszonylatban újdonságot jelentenek az egy római kori bennszülött népcsoport által készített kerámialeletek. Az ásatás leletei túlnyomórészt a Kr. u. 1–2. századra keltezhetők, kisebb részük 3–4. századi. A feltárás során több megőrzésre érdemes épületmaradvány került elő.

PAP ILDIKÓ KATALIN – KISS PÉTER

378. Szombathely, Fő tér 15.

(Vas megye) Ró

2004. december 9-én a telek előtti úttestszakaszon közműárok ásását kezdték meg. Az útburkolaton É–D-i irányban egy kb. 2×3 m-es árkot nyitottak. A felszíntől kb. 120–130 cm-es mélységben római kori tegulás törmelékréteg jelentkezett kb. 30 cm-es vastagságban. A római törmelékréteg alatt bazaltburkolatú római útfelületet találtunk. A bazalt burkolólapok közül 5 darab in situ feküdt 154 cm mélyen, egymáshoz illesztve az árok É-i részén, és ehhez a felülethez tartozó bazalt volt megfigyelhető az árok déli metszetsfalában is. A közöttük lévő részből bolygatott helyzetű bazaltlapot emelt ki a markoló. Az út irányát a szonda szűkössége miatt egyértelműen nem lehetett megállapítani, de feltehetően a lelőhelytől délre korábban megtalált É–D irányú utca része lehetett. A kutatóárok DNy-i sarkában, a mai felülettől 2 m mélyen, római törmelékréteggel fedetten, nagyméretű, stokkolt felületű, legkevesebb 60 cm szélességű mészkő kváder feküdt. A helyhiány miatt nem tudtuk teljesen kibontani. A feltárt útfelületről, illetve az utcafelület fölül kiemelt földből tárgyi lelet nem került elő.

Munkatársak: Szilasi Attila Botond régésztechnikus, Hódi Attila.

SOSZTARITS OTTÓ

379. Szombathely, Kozmán-kívüli-dűlő

(Vas megye) U, LT, Ró, Kö

2004. szeptember 27-én helyszíni szemlét tartottunk a tervezett lakópark helyén (hrs.: 0947/31). A lelőhely az oladi plató D felé lejtő szakaszán található, a 254,5–247,5 m szintvonalak között. A terület D, K (a város) és Ny (Mélykúti-földek-dűlő) felé is erősen lejt. A tábla K-i felének gerincén figyeltük meg és határoltuk le a lelőhelyet. Ez kb. a 250–247,5 m tszfm-ban helyezkedik el. Iránya szinte É–D. Hossza kb. 250 m, szélessége 100–150 m. Szétszántott objektumokat nem láttunk.

A területen legnagyobb mennyiségben DVK edénytöredékeket és ehhez kapcsolható teveli magkövet és ház-(tűzhely?), tapasztásdarabokat gyűjtöttünk. Ezek mellett kevés kelta, római kori és középkori edénytöredéket gyűjtöttünk.

ILON GÁBOR

380. Szombathely, Mátyás király utca 40.

(Vas megye) Ró

2004. február 11-én helyszíni szemlét végeztünk a területen (hrs.: 8842/1), ahol római leleteket találtunk. A 4×3 m-es helyiség falai mentén a kőművesek 50–55 cm szélességben falazási alapárkokat húztak 40–50 cm mélységben. Ekkor rongálták meg a római rétegeket. Tisztítás után a szelvény É-i oldalán egy K–Ny-i irányú falat lokalizáltunk, a hozzá tartozó agyagos szürkés járósínt pedig több égett paticsos felületet. A fal – a metszet alapján – több helyen kitermelt, és csak a sóderes kiszélesedése látszik. A déli oldalon az agyagos égett járósíntbe vágódott egy szürkés faszenes betöltésű szemetesgödör, melyben rengeteg kerámia és állatcsont volt (firmamécses, sávosan vörös festésű rovátkolt díszű sárga fazék-töredékek, szürke szemcsés keményre égetett fazék-, és korsótöredékek). A leletek alapján a jelenségek a Kr. u. 2–3. század derekára tehetők.

Munkatársak: Szilasi Attila Botond régésztechnikus, Hódi Attila.

ILON GÁBOR

381. Szombathely-Olad, római katolikus templom

(Vas megye) Kú

2004. július 19-én az oladi templom (Márton Áron u. 55.) lábazati vakolatának leverése után helyszíni szemlét tartottunk. Az épület első pillantásra barokknak látszik. A betonlábazat leverése az épületet roncsolta. Szakszerűtlen, mivel a cement lehozta magával a téglák és a kövek külső profilját, így az egykori színezések megállapításának lehetősége végleg elpusztult.

A templom D–É tájolású. Ebben a formában semmiképpen sem lehet középkori. Lábazati fala a hajóban csatári kő és kézi vetésű, 3 modulusos téglából rakása kiegyenlítő sorokkal történt. Érdekesége volt a falnak téglaporos visszakövesedett mészkötőmbjei másodlagos felhasználásban. Szentélye íves, alatta kriptával, melyen egy szellőzőablak van D felé téglával berakva. A templom tornya rohonci hasított palás kőzet. Habarcsa is más, mint a templomhajóé. A körben levert vakolat alapján a templom hajója korábbi a szentélynél és a kriptánál, valamint a toronynál és a sekrestyénél. A látható részletek alapján a hajó az 1660-ban épült templom maradványa, melyről további információkat csak alapos épületkutatás után adhatunk. A szentély a kriptával 1795-ben épült. Az írásos adatokkal összevetve a falu 10. századi lehet. Temploma is lehetett az Árpád-korban. Templom körüli temetőjét a 19. század elejéig használták. A most látható töredékes részletek is az 1796-ban kialakult jelenlegi épületben korábbi részletekre utalnak. Derdák Ferenc geodéta szíves közlése szerint a templom az Arany-patakkal párhuzamos középkori út mellett van.

Munkatársak: Ilon Gábor, Pap Ildikó Katalin.

P. HAJMÁSI ERIKA